

Gospodarske novice.

Zopet nova krompirjeva bolezen.

Dr. Oemihen, vodja kmetijskega zavoda na vseučilišči v Jeni, je našel bolezen na krompirji posebno najbolj Amerikanskih plemen, ki je v preteklem stoletju veliko škodo delala in so jo Nemci „Kräuselkrankheit“ imenovali. Tudi zdaj jo dr. Oemihen tako imenuje. Njena vnanja znamenja so: na krompirjevcu (perji) se prikažejo majhne in popolnoma okrogle črne lise, katere kmalu večje prihajajo in jih je čedalje več, na koncu pa začne perje rumeneti (veneti) in se vihati ali kodrati; od tacega kodrastega perja so Nemci to bolezen imenovali „Kräuselkrankheit“; naj jo mi Slovenci potem imenujemo kodrina, pa ob enem Boga prosimo, naj bi to novo nadlogo Slovenci le po imenu poznali, pa nikoli je ne dobili na svoje polje, vsaj imamo na gnjilini čez in čez dosti! — Tako zavihane kalí venijo druga za drugo, da krompir večidel še cvesti ne začne ali pa le deloma cvetè. V tem pa se kodrina loči od vsake druge krompirjeve bolezni, da napade le nekatera stebila krompirjeva, druga pa ostanejo zdrava in rodijo bogato zdrav krompir. — Vzrok te bolezni je neka posebna gliva (Pilz), ki se zarodi v krompirji in iz tega po kalih v perje (krompirjevec) se razprostira; zato pa se zgodi, če krompir ni še ves glivast, da nekatere kalí zdrave ostanejo in zdrav krompir rodé. Vse to je po drobnoglednih (mikroskopičnih) preiskavah dokazal prof. Hallier v Jeni.

Katera čistilnica (trieur) je najbolja?

Vredništvu „Oesterr. landw. Ztg.“ je stavil neki kmetovalec iz Ogerskega vprašanje: katera mašina („triër“ po francoskem jeziku) najbolje čisti žito od kokalja, grahore itd.? — Vredništvo mu odgovarja, da je težko na to vprašanje dati gotov odgovor zato, ker je vsako leto več teh mašin, ki druga drugo prekositi hoče. Ena najnovejših teh mašin je tista, ki jo je iznašel John Teppaz v Parizu. On je iznašel neko popravo, katera je neobhodno potrebna, da se pšenica, rž in oves popolnoma očisti okroglega plevskega semena, in ta poprava obstoji v tem, da smukalne dilje (palettes) v obeh razdelkih triërovih se dadó različno višje vložiti. Teppazove triëre prodaja Nikolaj Fehér na Dunaji in v Budapešti — po čim, ni povedano.

Podučne stvari.

Kakošne naprave imajo v Vorarlbergu za neomogle ali sicer uboge ljudi.

Berimo, pa naredimo tudi tako!

Ta dežela, bližnica Tirolske, ima že od nekdanj dobrodelnih naprav. Vse te naprave za preskrbljenje ubozih so naredbe občin (sosesk), ki so kakor drugod, po občinski postavi vezane za siromake skrbeti.

Skoraj vsaka občina ima svoj zalog, izhajajoč iz občinskega imetka (premoženja) in iz različnih zapuščin s tem namenom, da svoje uboge podpira v denarjih. Če jej pa denarja v takem zalogu v kakem letu primanjka, se primanjka doplačuje iz občinske blagajnice.

V vseh večih občinah se nahajajo bolnišnice in pa hiše za stare in bolehe ljudi, ki svoj majhni imetek prepusté takim zavodom, zato pa hrano in stanovanje v njih dobivajo.

Občine po deželi imajo večidel svoje lastne ubožnice pod nadzorstvom tako zvanega ubožničarja ali „očeta ubozih“; tukaj dobivajo vsi ubogi, namreč stari, sploh bolehi ljudi, včasih tudi cele uboge rod-

bine pa tudi lenuhi pod posebnimi pogoji začasno stanovanje in hrano.

Take ubožnice oskrbujejo večidel usmiljene sestre ali pa so pod nadzorstvom kakega poštenega moža, ki za red v hiši skrbi. Tudi je veliko takih ubožnic, ki imajo nekoliko zemljišča in živine, kar je posebno v tem obziru dobro, da se lenuhi, ki se dela bojé, na delo morajo.

Občinski zdravnik mora bolnike v takih ubožnicah brezplačno ozdravljati; povrnejo se mu edino le stroški za zdravila.

Duhovno pomoč dobivajo ubožnice od duhovnikov dotičnega kraja.

Nahajajo se tudi ubožne komisije, obstoječe iz predstojnika, iz ubožničarjev in nekaterih občinskih zastopnikov; posebno delavni v takih komisijah so duhovni pastirji. Te komisije preiskavajo razmere ubogih, razdeljujejo podpore in nadzorujejo ubožnice.

Računi o ubožnih zalozih se sestavljajo vsako leto kakor navadni občinski računi; občinski odbor jih pa potrjuje.

Ubožne liste dajejo županstva z duhovnim pastirjem vred.

Deželni odbor nadzoruje kakor občine tudi te občinske zavode.

Pol za poduk pol za kratek čas.

Kaj so nemškutarji?

Kdor med kmeti živi, ali pa je sam kmet, kakor jaz, vé, da je beseda nemškutar že znana v vsakem kotu naše domovine, al pravi pomen te besede vendar mnogim še ni znan. Naj tedaj drage „Novice“ dovolijo, da pisavec v kmetiški jopi za pero prime in na kratko nemškutarja ali nemčurja svojim ljudem opiše.

Vsak umen človek vé, da niso samo ljudje slovenskega rodú na svetu, ampak da so tudi Nemci, Lahi, Magjari itd. Vsakemu narodu gredó njegove pravice in noben pošten človek mu jih ne more kratiti in to posebno v njegovi domovini ne. Če pa Nemec in to še v ne domači deželi sili nemščino drugim narodom in jih ščiplje in zatiruje kjerkoli more, to ni več Nemec, ampak nemškutar ali nemčur, in isto tako iz Laha postaja lahon, iz Magjara magjaron. Vsi taki izvržki so po pravici gnjusoba drugim narodom.

Naj grem pa zdaj do nemškutarjev nazaj.

Da boste nemškutarja lože spoznali, mislite si tisto žival, ki po zvonikih leta, ki ni ne miš, ne tič; v primeri ravno take baže so tudi ti ljudje. Po rodu so sicer Slovenci, pa jih je nemška kultura ali pa gola dobičkarija tako zavzela, da so se domovini izneverili in hočejo na vrat na nos Nemci biti. So pa še drugi tem enaki, namreč taki ptujci, ki so od drugod k nam priromali, katerim slovenski kruh jesti diši, vse drugo jim pa smrdi kakor volku smola.

Glejte, to je nemčurski regiment. Tega regimenta ljudje le za Nemčijo delajo, naše dobrohotne naprave, za katere se naši domoljubni možje borijo, pa z vso silo spodkopavajo. Njih edino potezanje meri le na to, da bi radi vse pod plajšč Pruskega orla podtaknili, zato tudi vse, kar je katoliškega, zatrli. Na zastavo svojo so si zapisali: „vse za omiko in svobodo“, delajo pa temu ravno nasproti tako, da res ne vemo, ali so pogani ali kristijani; „lučnjaki“ se sicer imenujejo, ki pa sami tako luči potrebujejo, kakor slepec pogleda. Pravljica pripoveduje, da se je medved enkrat neizrečeno hvalil, da je najbolj čedna žival na svetu, ker se nobene mrhovine ne dotakne, al gotovo bi bil bolj priljuden, ko bi žive pri miru pustil, pa mrhovino pojedal. Tako tudi